

Vardja Küla Arengukava

2014 - 2020

MTÜ Vardja Külaselts 2014

Sissejuhatus

Vardja küla arengukava on siin elavate inimeste omavaheline kokkulepe, mille eesmärgiks on oma küla elu edendamine ning suhete arendamine kohaliku omavalitsuse ja riigiga.

Läbi arengukava saab külakogukond paremini väljendada oma vajadusi ja huve Viljandi valla üldplaneeringu, arengukava ja eelarve koostamisel. Külaelanike koostöö ja kokkulepped kajastuvad küla arengukavas.

Vardja küla arengukava koostas MTÜ Vardja Külaselts.

Vardja küla arengukava aastateks 2014-2019 võeti vastu 31. jaanuaril küla koosolekul.

Asend

Vardja küla piirneb läänest Viljandi järve ürgoru maastikukaitseala koos Viljandi linnaga, Viiratsi keskuse alevikust jääb küla lõuna poole ca 6 km kaugusele, edelast mööda Everti oja kuni ristumiseni Imavere – Viljandi – Karksi-Nuia maanteega. Vardja küla headeks naabriteks on Viljandi linn, Viiratsi alevik, Mäeltküla küla, Lolu küla, Intsu küla ja Sinialliku küla. Viljandi valla kui terviku suhtes on küla asend suhteliselt soodne. Valla ja maakonna keskusesse, Viljandisse, jääb kaugematest kohtadest 10 km. Küla idaservaga piirneb Viljandi- Rõngu maantee ning küla läbib Viljandit ümbritsev Laidu ringtee. Tsaari ajal paiknes Sooba oja lõuna pool Vardja küla ja põhja pool Mäeltküla küla.

Külakaardid on eraldi lisadena.

Ajalugu

Viljandi-Rõngu maantee neljandal kilomeetril Vardja küla piirides jääb teest paremale Eesti vägede ülemjuhataja kindral Johan Laidoneri (1884 - 1953) sünnikodu (Raba talu) tähistav mälestusmärk ja selle juurde viiv pärnaallee.

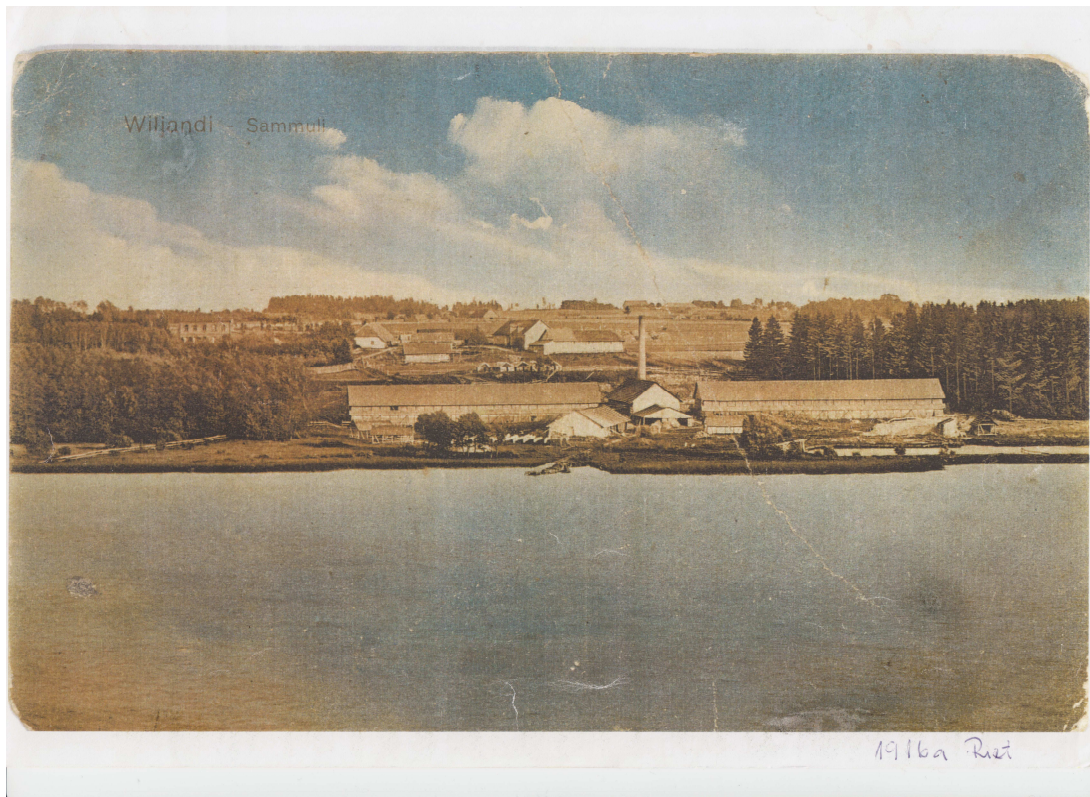
Johan Laidoner sündis 12. veebruar 1884 ning kooliteed alustas Viljandi linnakoolis. Abiellus 1911 Maria Kruszewskaga.

Eesti vabadussõjas sai temast 1918 aasta detsembris Eesti sõjaväe operaatiivistaabi ülem, millele järgnes Eesti sõjavägede ülemjuhataja ametipost. 1939 aastal nimetati ta kindraliks.

1940 vangistati ta koos abikaasaga Tallinnas NKVD poolt ning mõlemad küüditati. Kindral Johan Laidoner suri Vladimiri vanglas 13. märtsil 1953 aastal.

Sammuli puhkeküla asemel oli kunagi tellise- ja pressturbatehas.

Sammulis asuv Rosenbergi tellise- ja pressturbatehas 1916 aastal

Sammuli tellise- ja pressturbatehase omaniku suvemõis 1900

Tellise-ja pressturbatehas rajati 19 saj. lõpul ja kuulus August-Aleksander Rosenbergile, kellest Viljandi rahvas pidas väga lugu. Ta sündis Palamusel 10.augustil 1832. Viljandi linnakodanikuks sai ta siinse rae otsusega 16. jaanuaril 1853. Enne seda oli ta olnud Pärnus kaupmees. 2. septembril 1858. aastal abiellus ta Sophie-Gertrud Horniga. Rosenberg oli energiline kaupmees ja tööstur, kes osales aktiivselt ka linnaasjades. 1865. aastal valiti ta esimest korda raehärraks (linnanõunikuks), 1878. aastal teist korda ja kolmandat korda 1883. aastal. Viimase valimise järel oli ta aselinnapea, kelle ülesannete hulka kuulus hoolitsus linna politsei eest. 1885. aastal lasi ta omal kulul kogu Viljandi politseikaadritele vormirõivastuse. Rosenbergile kuulusid veel kolm suuremat trahterit ja teiste kinnisvarade hulgas ka Laidoneri sünnitalu ja Viljandi suurim õllevabrik. Viimase ostis Rosenberg Jakob Johann Töpfferilt, kes oli olnud aastail 1806-1837 Viljandi linnapea. Rosenberg suri 22. aprillil 1899 ja ta maeti Riia mnt kalmistule kabeli taga olevale perekonna matusepaigale. Tolleaegse ajakirjanduse arvamuse järgi olnud see suurim matus, mis sellel kalmistul on peetud.

Vardja küla erilisus on piirkondlikud looduslikud olud

Vardja küla läänepoolsel äärealal Sammuli tee ääres, Viljandi maastikukaitseala asub kaitsealune **Sammuli rändrahn** (ümbermõõt 19,6 m, kõrgus 2 m).

Teadaolevalt kasvab Eestis **kollast käokinga** (*Aconitum lycoctonum*), ainult ühes kohas, Viljandi maastikukaitsealal, Vardja külas. See taim on nii haruldane, et tema rahvapäraseid nimesid ei olegi teada ja ta kuulub esimese kaitsekategooria liikide hulka.

Vardja küla läänepoolsel alal paikneb **veelahe**, kus Everti oja ja Sooba oja hargnevad. Everti oja järgib meie küla lääne- ja edelapoolset piiriala ja Sooba oja kulgeb läänest itta. Sooba ojast põhjapoolsel alal paikneb Viljandi järve ürgorg, kus on võimalik nautida kauneid vaateid orule ja Viljandi linnale, mis oma erinevate väikeste salkorgudega on meie külamaastikule andnud kaunilt kõrgete kallastega Lilleoru ja Seakünaoru. Sooba oja lõunapoolsele alale annab mõjutusi Sakala kõrgustik, kus asuvad Laidumäe, Sibulamägi, Lubjamägi, Türgimägi, Potremägi, Röövlimägi, Matsimägi. Muutuva pinnavormidega loodusmaastik, mis talumaadega ja metsatukkadega annab meie külale miljööväärtuse.

Meie külas Kiigemäel asub **allikas**, mis teadaolevalt toodab aktiivselt puhast joogivett, ka kõige kuumematel suvedel ja kangete külmadega talvedel.

Vardja küla auisikud

Endel Edula – ornitoloog, liblika koguja, loodusmees. Sündinud 1. detsembril 1928 Viljandimaal Viljandi vallas, samas veetis ka lapsepõlve. Linnuhuvi tekkis juba Kutsari algkoolis õppides ja koolivaheajal karjapoisisina elatist teenides. Päris suureks läks see huvi siis, kui 14-aastane Endel kuulis kooliõpilaste linnunägemistest. Sellest alguse saanud linnupesade otsimine muutus juba 1943. aastal tõsiseks andmekogumiseks, sest andmed kõigi leitud pesade kohta said ka kirja pandud: pesa asukoht ja leiu aeg, munade või poegade arv, hiljem ka täiskurna suurus ja pesa saatus. Just linnupesade otsimine ning tehispesade hooldamine ja kontroll on läbi aastakümnete olnudki Endel Edula põhiline huviala, nii et tema poolt kogutud pesaandmete hulk on aukartustäratavalt suur ja neid kirjapanekuid on kasutanud oma töödes paljud professionaalsed linnu-uurijad. Veel on Edula teinud fenovaatlusi, linde rõngastanud ja osalenud mitmetes EOÜ projektides. Endel Edula artikleid on ilmunud Eesti Looduseuurijate Seltsi aastaraamatuis, ajakirjas “Hirundo” ja kogumikus “Loodusvaatlused”. Ametilt oli Edula Viljandi tööstuskooli haridusega tisler. Seda tööd tegi ta kuni vanaduspuhkusele siirdumiseni 1989. aastal. Täidetud pesakaarte tuleb talt ühingu kontoris endiseis hulkades aga tänaseni. Ta elab praeguseni Närskas II nime kandvas kohas **Närskas Vennastekoguduse palvemajas**, mille 1820. aastal ehitatud hoone veel praegugi püsti püsib. Endel Edula pere on selles paigas elanud 1886. aastast, kui tema isa läks

palvemajja hooldajaks. Nõukogude ajal jäi koht neile ning pärast Eesti taasiseseisvumist keegi seda enam tagasi ei tahtnud.

Hans Kavak - loomaarsti -ja hobusearetuse eriteadlane. Sündinud 16. novembril 1933 aastal Viljandi vallas Teija talus, veterinaariakandidaat (1968), filosoofiadoktor eriloomakasvatuse alal (1995). Lõpetas 1958 Eesti Põllumajanduse Akadeemia. Töötanud 1959–2004 Tori hobusekasvanduses peaveterinaararstina, olnud samas ka Tori valla loomaarst. Uurinud veiste ainevahetushaigusi, hobuse-, veise- ja seakasvikute haigusi, nende profülaktikat ja loomade ravi ning ternespiima happesuse mõju vasikate tervisele. Tema jälgedes liigub poeg Ants Kavak, kes on õppinud loomaarst ja töötab Põllumajandusülikoolis lektorina ning on rajanud oma kodu Teija talu maadele.

Ajaloolised talud

Vardja külas on säilinud mitmeid ajaloolisi talusid koos juurdekuuluvate abihoonetega :

Närskä, Vihma, Laidu , Pingu, Mustriku talu, Takkama, Teija, Aru, Jansi, Rebase, Kavaku, Vardja, Asu, Tõnise, Läti-Matsi ja Laane-Suki

Laane – Suki talu, kus põlvkonniti tegeleti Tori hobuse aretamisega Laane-Suki talu esimesed daatumid on teada juba aastast 1765. Meile teadaolevalt saab alguse Soosaare perekonnanimi Adam Soosaarest, kuna temale omistati perekonnanimeks vastavalt mõisniku otsusele ja talu asukoha kirjeldusele Soosaar 1825. Adam Soosaar võttis naise Laidu talust Ann Kalam, neil sündis kolm poega: Johan Soosaar Tori hobuse aretaja ja Laane – Suki talu peremees (1865 – 1932), Tõnis Soosaar, kes oli arst ja Aindu talu peremees, Ants Soosaar Viljandi Linnavalitsuse sekretär. Adam Soosaar suri 47 aastasel. Ann abiellus uuesti Märt Männikuga, kes pidas igapäevast talupäevikut 20 aastat. Neil sündis veel kolm last kelledest noorem poeg Villem Männik oli Olustvere kooli juhataja kuni kütuditamiseni.

Laane-Suki noorperemees Johan Soosaar (pildi keskel) talu parimate varssadega näitusel Viljandis 1921.a.

Laidu talu esmane mainime on enne Põhjasõda 1700–1721 Selles võitlesid Rootsi vastu Moskva tsaaririik, Taani, Saksimaa, Rzeczpospolita ning hiljem (1713) nendega liitunud Preisimaa ja Hannover. Laidu talu osteti Jaan Jürine, Märdi poeg poolt 1892a. Jaan Jürine võttis osa Viljandi Põllumeeste Seltsi juhtimisest, oli kaubandusosakonna juhataja kuni surmani 1939a. 69a. vanuses Jaan Jürine rajas Laidule uue eluhoone 1932a. mis on siiani säilinud. Ajaloost selgub, et selles majas on enne tegeletud toidukaubaga ning peetud kauplust. Tänapäeval tegutseb selles majas Volli Grill OÜ mis asutati 20.04.2009a. Teenuseks on siis toitlustus (sünnipäevad, pulmad, firma suvepäevad jne.), valmistame torte –erinevalt kliendi soovile ning toodame poolfabrikaate erinevatest lihadest.

Majanduslikud olud

Kuna küla asukoht on Viljandi linnale lähedal, siis paljud elanikud käivad tööl linnas. Küla suuremad põllumajandustootjad on Sakala Põldur OÜ teraviljakasvatusega. Suur - Närskä talu lamba- ja marjakasvatusega www.suurnarska.com.

Läti-Matsi talus on alustatud lambakasvatust. Takkama-Hansu talu tegeleb veise- ja seakasvatusega ning valmistatakse piima- ja lihatooteid. Alliku talu tegeleb kartulikasvatusega.

Turism

Kukeoja Külalistemaja, mis tegeleb majutuse ja ürituste korraldamisega (www.kukeoja.eu).

Sammuli tall taasrajati 2002 aastal Mall ja Margo Normann poolt ning tegeleb algastme- ja sportliku ratsutamisega ning ürituste korraldamisega. Täpsemat infot saab kodulehe vahendusel: www.sammulitall.ee

Külaelu

Traditsiooniliseks kooskäimiseks on välja kujunenud Talvepidu, Jaanilaupäev ja Vastlapäev. Kaks korda aastas kutsutakse kokku külakoosolek. Korraldatakse talgud (kevad/sügis). Külal on oma külaplats Kiigemägi, mida hooldatakse ja igaaastaselt arendatakse vastavalt vajadustele. MTÜ Vardja Külaselts tegutseb kolmandat aastat, viie liikmelise juhatusega ja 42 liikmega.

Infrastruktuur

Küla koosneb talumajapidamistest, mis on hajaasustusega. Vajalikud teenused on lähiümbruses kättesaadavad (vallakeskus, Viljandi linn). Üha kiireneva teabevahetuse vajadusest lähtuvalt on kogu valla territooriumi sidesüsteemid kaasajastatud. Vardja küla läbivad teed on valdavalt kruuskattega, välja arvatud küla idaserva läbiv Mustla-Viljandi maantee. Mustla-Viljandi maantee ääres on Vardja küla elanikel võimalus kasutada tiheda graafikuga ühistranspordi teenust.

Elanikud

Majapidamiste arv on külas 125 koos suvilatega. Elanike arv on 189 + hooajalised elanikud suvilates (70-80).

Vardja küla arengueeldused ja eesmärgid

Küla eelised (tugevused)

- on külavanem
- teotahtelised ja sõbralikud inimesed
- suhteliselt suur noorte osakaal
- vähe töötuid
- linnalähedus
- ilus loodus
- avatus
- naabrivalve

Küla puudused (nõrkused)

- hajaasustus
- kommunikatsioonide puudujäägid (elekter, teed, internet)
- ühistransport

Küla arengu võimalused

- saada Viljandi linnast ja vallast investeeringuid
- looduslähedane ja tervistedendav elustiil
- mahepõllumajandus
- läbi ühistegevuse tehakse naabritega koostööd
- Euroopa Liidu ja Eesti Vabariigi maaelu arengu fondide kasutamine
- Suurendada oluliselt kohalikku sotsiaalset aktiivsust ja uuelanike integreerimist külakogukonda.
- Aktiviseerida külaelanike ühistegevust: külapäev, jaanik, perepäev, spordipäev; külaplatsi ja spordiplatsi väljaarendamine.
- Tagada hea elukeskkond ja turvalisus, korraldada heakorratalguid; osaleda valla planeeringute koostamisel ja teha ettepanekuid Vardja küla infrastruktuuri parandamiseks.

Küla arengu ohud

- raskeveokid lõhuvad teed ära
- haldusreformiga haaratakse küla Viljandi linna osaks
- küla võib muutuda Viljandi linna magalaks
- kauged töökohad tõmbavad noored külast ära
- keskkonna risustamine, metsaalustesse tuuakse prügi
- koprad muudavad looduskeskkonda

Vardja küla SWOT analüüs

Tugevused: Linnainimesed tulevad meelsasti külasse elama, kuna Vardja küla pakub head elukeskkonda, on elujõuline ja jätkusuutlik. Säilitame eestipärast maaelu kultuuri. Paiknemine Viljandi linna vahetusläheduses, kus asub maakonna, linna ja koduvalla keskus. Hajaasustus. Viljandi maastikukaitseala.	Nõrkused: Külaelu ei ole soosituim: tööd ja teenuseid pakutakse linnas, siin käiakse vaid magamas. Eakate ja laste mobiilsuse probleem. Eraldumine Viljandi linna külje all ja suures Viljandi ühisvallas paiknemine. Hajaasustus. Viljandi maastikukaitseala.
Ohud: Avalike teenuste ja infrastruktuuri vähene väljaarendus. Elanike vähene aktiivsus ja ükskõiksus tingib ükskõikse suhtumise külakogukonda ja keskkonnaprobleemidesse.	Võimalused: Küla sümboolika, kaardid, viidad, infomaterjalid Soodustada külakogukonna ühistegevust ja partnerlussuhteid.

Küla vajadused ja arengu eesmärgid

- teede korrashoid koostöös Viljandi Vallavalitsusega
- elukvaliteedi parandamine looks tingimused vanade talukohtade taastamiseks, uute elukohtade rajamiseks ja seeläbi tõuseks külaelanike arv
- külavaheline ühistranspordi loomine õpilastele
- külaplatsi (Kiigemäe kinnistu) väljaehitamine
- pärandobjektide säilitamine ja taastamine
- heakorratalgute läbiviimine
- külapäevade, talvepeo, vastlapäeva ja jaanipäeva korraldamine
- matkaradade (hobu-, jalg- loodusõpperadade) rajamine
- küla sümboolika väljatöötamine
- mahetootmise propageerimine ja selle tähtsustamine koduaedades
- Sakala A/Ü juurest kulgeva külavahe tee tolmuwabaks muutmine
- külakogukonna arendamine läbi seltsitegevuse
- küla turistidele avatumaks ja huvipakkumaks muutmine
- spordirajatiste loomise ja arendamise toetamine
- turismitalude ja laagrikeskuste väljaarendamise toetamine
- küla tutvustavad infomaterjalid (koduleht, voldik, vapp, lipp jne.)
- külaobjektide ja külateede tähistamine – jätkata alustatud tegevust
- naaberküladega koostöö arendamine ja ühisprojektide elluviimine
- koostöös Viljandi linnaga (üritused Viljandi järvel, Närska vaatetorni ja rippraudtee rajamine ning talveperioodil suusamäe väljaehitamine, paadiühendus loomine jne).

Visioon

Vardja küla on suurepärane koduküla igas vanuses elanikule.

Missioon

Saavutada küla arenguga elanike rahulolu. Säilitada siinset pärandkultuuri ja väärtustada maaelu. Vardja küla on hooldatud külamaastikuga, elamisväärne, turvalise elukeskkonnaga elupaik. Külaelanikele on tagatud mitmekülgsed võimalused vaba aja veetmiseks ja huvitegevuseks. Siin on korras külateed ning külaelanikke rahuldav transpordiühendus ja postiteenus. Elanikud osalevad heakorrapäevadel. Läbi koolituste, õppe- ja teabepäevade ning õppereiside on suurenenud elanike teadlikkus, enesekindlus ja ettevõtlikkus. On paranenud tööhõive ja arenenud majandustegevus.

Küla elukeskkond, kultuuri- ja sotsiaalteenused on loonud elupaigale lisaväärtusi ja suurendanud kohalike elanike arvu.

Toimib kohalik ja piirkondlik koostöö. Küla osaleb riiklikes ja Euroopa Liidu arenguprogrammides.

Vardja on arenev rahuloluküla!